

DOI: 10.7251/SSH1202137D

UDC: 796.034-056.26/36(497.6)

UTICAJ TRENINGA NA POBOLJŠANJE EFIKASNOSTI U SPORTSKIM IGRAMA I SOCIJALNI STATUS LICA IZ SPECIJALNIH USTANOVA U BIH

KADA DELIĆ-SELIMOVIĆ, PANE MANDIĆ, NERMINA MUJIĆ

Fakultet sportskih nauka, Banja Luka, Panevropski univerzitet, 'Apeiron', Bosna i Hercegovina

Originalni naučni rad /Original Scientific Paper/

Primljeno: 20.02.2012.

Izmjene primljene: 04.04.2012.

Odobreno: 29.07.2012.

Korespondencija:

*Mr sc. Kada Delić Selimović
kadaselimovic@gmail.com*

Sažetak: "Specijalna olimpijada" u BiH je osnovana 1998. godine u Tuzli, i od tada uspješno egzistira. Osim "Specijalne olimpijade" u BiH osnovana je još jedna organizacija "Unified sport", koja također organizuje sportske manifestacije za djecu sa i bez mentalne deficijencije u BiH. Navedene organizacije imaju osnovni cilj socijaliziranje ove populacije pomoću sportskih aktivnosti. Zahvaljujući ovim organizacijama, svaka ustanova u BiH koja se bavi djecom sa mentalnom deficijencijom (zavodi za zbrinjavanje osoba ometenih u mentalnom razvoju, osnovne i srednje specijalne škole, udruženja roditelja djece ometene u razvoju i druga udruženja koja pomažu osobama sa umanjenim sposobnostima) ima sportsku sekciju, koje prerastaju u klubove specijalnih sportova. Takmičenja nisu samo cilj nego i sredstvo kojim se stvara interes kod djece za bavljenje fizičkom aktivnošću. Testiranja su rađena u Zenici, Tuzli i Banjoj Luci na ukupno 74 ispitanika, lahke i umjerene mentalne deficijencije, starosti od 14–22 godine. Istraživanja sa sličnom temom nisu rađena u BiH i regiji.

Glavni je zadatak bio utvrditi efekte košarke i nogometa na poboljšanje efikasnosti u košarci i nogometu i sociološkog statusa lica iz specijalnih ustanova BiH.

Ključne riječi: intelektualne teškoće, košarka, nogomet, efikasnost, socijalni status.

UVOD

U Bosni i Hercegovini ima preko 20 000 osoba sa poteškoćama u mentalnom razvoju kojima je potrebna podrška radi aktivnog učestvovanja u svakodnevnom životu. Trenutno u BiH postoje 4 institucije, 10 specijalnih škola, 6 udruženja, 6 klubova i 6 dnevnih centara, čiji je osnovni cilj briga o osobama sa umanjenim mentalnim sposobnostima.

U BiH uspješno egzistiraju dvije organizacije: „Specijalna olimpijada“ i Asocijacija „Unified sport“, čiji je osnovni cilj uključivanje osoba sa poteškoćama mentalnog razvoja u sportske aktivnosti.

Na sportskim manifestacijama koje organizuje „Specijalna olimpijada“ mogu da učestvuju osobe sa usporenim kognitivnim funkcijama, ako imaju osam ili više godina. Da bi se omogućilo najsigurnije i najsvrsishodnije takmičarsko iskustvo sportisti trebaju biti podijeljeni po dobi života.

U ujedinjenim sportovima timovi se formiraju od osoba sa mentalnom deficijencijom i bez što omogućava treniranje i takmičenja u timovima. Ujedinjeni sportovi su najuspješniji kad takmičari odgovaraju jedni drugima po sposobnosti i dobi. Osobe bez intelektualnih nedostataka nazivaju se partnerima i njihov je zadatak razviti dobre odnose sa ostalim članovima tima kao i dopustiti sportistima sa poteškoćama u mentalnom razvoju da osjete radost zbog postignutog sportskog uspjeha.

Transformacioni procesi obuhvataju planiranje, programiranje, provođenje i kontrolu procesa vjež-

banja da bi se postigao unaprijed definisani cilj, a cilj transformacionih procesa jeste postići takve promjene subjekta koje su najbliže idealnom stanju. Da bi se uopšte mogao provoditi transformacioni proces, finalno stanje mora biti dato u istim onim parametrima, odnosno, varijablama u kojima je dato inicijalno stanje, dakle u mjerljivim veličinama. To znači da se osnovni uvjet za provođenje nekog transformacionog procesa sastoji u tome da postoje relevantne informacije, s jedne strane, o finalnom kao željenom stanju, a s druge strane, o inicijalnom kao početnom stanju subjekta nad kojim se provodi transformacioni proces.

Za organizovanje transformacionih procesa, za predviđanje promjena i upravljanje sistemom u cjelini, značajno je poznavati odnose među podsistemima. Kompleks psihomotoričkih sposobnosti je podsistem, koji zajedno sa ostalim podsistemima (morfološkim, kognitivnim, konativnim, funkcionalnim i sociološkim) čini „sistem čovjek“. Transformacioni procesi djeluju na sistem u cjelini i na pojedine podsysteme, a naročito na podsistem sastavljen od motoričkih sposobnosti. Efekat djelovanja zavisi od strukture sistema, od međusobnog odnosa podsistema ili elemenata sistema.

Zbog toga, su transformacioni procesi način „Specijalne olimpijade“ u BiH i Asocijacije „Unified sport“ da kroz uključenje osoba s poteškoćama u mentalnom razvoju u sportske aktivnosti ostvare sljedeće ciljeve:

- osobama sa posebnim potrebama, bez obzira na realne mentalne i fizičke sposobnosti i stvarnu sportsku obdarenost pojedinaca, pružiti podjednake mogućnosti da svoje potrebe u oblasti sporta svestrano i kvalitetno zadovoljavaju i na taj način se potvrđuju u ovoj oblasti društvenog života;
- da podstaknu organizovane napore za dalje unapređenje sporta u školama i jačanje materijalne osnove školskih sportskih društava i
- da doprinesu širenju humane ideje o mjestu i ulozi sporta za osobe s poteškoćama u mentalnom razvoju.

Osnovni problem ovog istraživanja jeste da se utvrdi nivo transformacionih promjena pod uticajem programa košarke i nogometa kod osoba sa lahkom i umjerenom mentalnom deficijencijom, obzirom da su ovo sportovi najviše doprinijeli popularizaciji osoba sa intelektualnim nedostacima u lokalnim zajednicama kroz učešće na domaćim i međunarodnim takmičenjima u okviru Special Olympicsa.

Predmet istraživanja su transformacioni procesi efikasnosti u košarci i nogometu kao i u socijalnom statusu djece sa poteškoćama u mentalnom razvoju koja su uključena u program “Specijalne olimpijade BiH” i Asocijacije “Unified sport”, u redovan trenažni proces i kontinuirani sistem takmičenja.

Cilj programa je stvoriti uslove u kojima svi sportisti imaju priliku da treniranjem i takmičenjem unaprijede svoje sportske vještine. Timovi se kreiraju tako da treniranje i takmičenje predstavlja izazov za sve učesnike i često rezultira većim samopoštovanjem, ujednačenim statusom i novim prijateljstvima.

CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA

Na osnovu predmeta i problema, određeni su ciljevi i zadaci istraživanja.

Osnovni cilj ovog istraživanja je da utvrdi nivo transformacija situacijske efikasnosti u košarci i nogometu i sociološkog statusa lica iz specijalnih ustanova BiH, pod uticajem programa sportskih aktivnosti koji sprovode “Specijalna olimpijada” i Asocijacija “Unified sport” u BiH.

Zadatak je osvijetliti i dati novu širinu sportskim uspjesima osoba sa poteškoćama u intelektualnom razvoju i dati značaj sportu kao alatu za njihovu **integraciju u društvo**, što podrazumijeva:

- na adekvatan način izvršiti prikupljanje potrebne literature;

- obezbijediti uvjete i instrumentarij za dijagnostiku na inicijalnom i finalnom mjerenju;
- izvršiti inicijalno mjerenje efikasnosti u košarci i nogometu i nivo sociološkog statusa
- djece iz specijalnih ustanova BiH;
- sprovesti program košarke i nogometa u trajanju od šest mjeseci;
- nakon sprovedenog programa izvršiti finalno mjerenje;
- formirati osnovnu bazu podataka dobijenih testiranjem i primjenom odgovarajućih
- kvantitativnih metoda obraditi podatke;
- interpretirati podatke na osnovu sprovedenog programa.

METODOLOGIJA RADA

Uzorak je iz populacije osoba ometenih u intelektualnom razvoju iz specijalne škole iz Tuzle, Centra za djecu ometenu u razvoju iz Banjaluke i specijalne škole iz Zenice. Istraživanje je sprovedeno na 74 dječaka lahke i umjerene mentalne deficijencije, uzrasta od 14 do 22 godine, muškog spola, koji aktivno učestvuju na takmičenjima u košarci i nogometu. Svi ispitanici imaju rješenja o kategorizaciji, na osnovu koje su smješteni u lahku ili umjerenu mentalnu deficijenciju. Ispitanici nemaju vidljivih oštećenja lokomotornog aparata.

Svi su ispitanici prošli eksperimentalni program košarke i nogometa u periodu od januara 2011. do jula 2011. godine.

Uzorak varijabli za procjenu efikasnosti u košarci i nogometu

Za procjenu efikasnosti u košarci i nogometu korišteni su testovi za procjenu baratanja loptom i brzine vođenja lopte, te testovi za procjenu brzine krivolinijskog trčanja. S obzirom da su ispitanici djeca ometena u intelektualnom razvoju izabrani su testovi koji su lakši za izvođenje i kod kojih se ispitanici nisu mogli povrijediti.

Za procjenu efikasnosti u košarci korištene su varijable kretanja u odbrambenom stavu, bočno, naprijed i nazad za 24 s, kretanje sa promjenama smjera licem prema košu za 24 s, slalom driblingom, šut sa pet spoljnih pozicija za 50 s.

Za procjenu efikasnosti u nogometu korištene su sljedeće varijable: Test SNPDPD – dodavanje iz prvog dodira, Test SNKSLA – vođenje lopte u slalomu, Test SNBV20 – brzo vođenje na 20 m, Test SBLHOZ – horizontalno odbijanje lopte o zid za 20 sec.

U BiH i regiji nije rađeno slično istraživanje i nije postojao standardizirani test, kojim bi se utvrdio nivo socijalizacije djece sa mentalnom deficijencijom pod uticajem košarke i nogometa.

Uslovi i tehnike mjerenja

Sva mjerenja ispitanika obavljena su u sportskim dvoranama: Specijalne škole u Tuzli, Centra za djecu ometenu u razvoju u Banjoj Luci i Specijalnoj školi u Zenici, u jutarnjim satima i sa prijatnom temperaturom. Inicijalno mjerenje urađeno je u januaru 2011. a finalno mjerenje u julu 2011, nakon sprovedenog šestomjesečnog programa.

Baterija testova koja je korištena u ovom istraživanju bila je uslovljena karakteristikama samog uzorka ispitanika, materijalnih uslova, pouzdanosti, validnosti tih testova.

REZULTATI I DISKUSIJA

Istraživanja transformacionih procesa na populaciji djece sa poteškoćama u mentalnom razvoju a posebno efekat košarke i nogometa na poboljšanje efikasnosti u košarci i nogometu i socijalnog statusa djece sa mentalnim i tjelesnim oštećenjima u specijalnim ustanovama BiH, koja su obuhvaćena eksperimentalnim programom u 2011. godini, do sad nisu rađena. Djeca ometena u razvoju – predstavljaju veoma raznovrsnu grupu djece čije su somatopsihičke varijacije izražene u toj mjeri da ometaju normalan razvoj njihovih adaptivnih sposobnosti. Kod nas se ovaj termin koristi da označi djecu sa različitim oblicima ometenosti, kao i djecu sa disharmoničnim razvojem struktura psihomotornog sprega. Tu spadaju i djeca koja zbog oštećenja nekih organa ili njihovih funkcija zahtijevaju posebne odgojno – obrazovne i rehabilitacione postupke kako bi se ometenost ublažila i eventualno otklonila. Pozitivni rezultati ovog istraživanja trebaju pomoći uključivanju još većeg broja djece sa mentalnom deficijencijom u sportske aktivnosti. Sreća ispunjenog života svakog djeteta, a posebno djeteta s teškoćama u razvoju zavisi i od njegova starta u životu. To znači i od sredine u kojoj živi, koja ga razumije, potiče ili ne potiče, od obitelji, vrtića, prijatelja, susjeda i njihovog snalaženja u prihvaćanju djece s teškoćama u razvoju onakvih kakvi oni jesu. Ovakvo je istraživanje prvi put sprovedeno na djeci koja su uključena u sportske aktivnosti pod organizacijom “Specijalne olimpijade” i “Unified sporta” u BiH, i pokazalo je da program koji se sprovodi ima višestruko pozitivne efekte.

Centralni i disperzioni parametri za procjenu efikasnosti u košarci i nogometu u inicijalnom i finalnom stanju

Tabela 1: Centralni i disperzioni parametri za procjenu efikasnosti u košarci i nogometu u inicijalnom stanju

	Valid N	Mean	Median	Minimum	Maximum	Range	Variance	Std.Dev.	Standard Error	Skewness	Kurtosis
KOS_2	74	7,027	6	1	21	20	20,054	4,478	,520	1,168	1,216
KPS_2	74	7,108	6	3	14	11	8,618	2,935	,341	,561	-,812
SDFE	74	11,359	10	0	40,75	40,75	47,061	6,860	,797	1,966	5,983
S5SP50	74	2,851	2	0	8	8	4,539	2,130	,247	,706	-,545
SNPDPD	74	6,162	5	0	21	21	24,548	4,954	,575	1,095	,799
SNKSLA	74	15,659	13,235	0	52,89	52,89	84,612	9,198	1,069	1,466	3,404
SNBV20	74	11,015	9,195	4,63	100	95,37	126,326	11,239	1,306	7,001	55,365
SBHLOZ	74	7,472	7	1	25	24	30,088	5,485	,637	1,213	1,488

Tabela 2 Centralni i disperzioni parametri za procjenu efikasnosti u košarci i nogometu u finalnom stanju

	Valid N	Mean	Median	Minimum	Maximum	Range	Variance	Std.Dev.	Standard Error	Skewness	Kurtosis
KOS_2	74	7,716	7	2	22	20	18,206	4,266	,496	,892	,934
KPS_2	74	10,612	9,5	3	38	35	31,724	5,632	,654	1,976	6,779
SDFE	74	9,664	9,27	0	33,27	33,27	18,933	4,351	,505	2,287	11,379
S5SP50	74	5,716	4	0	27	27	29,055	5,390	,626	1,987	4,447
SNPDPD	74	4,445	4	0	10	10	5,428	2,329	,270	,447	-,742
SNKSLA	74	17,667	16,46	1,42	39	37,58	50,355	7,096	,824	,828	1,290
SNBV20	74	8,006	7,845	3,21	16,2	12,99	9,466	3,076	,357	,423	-,476
SBHLOZ	74	10,189	9	2	23	21	21,360	4,621	,537	,798	-,010

Valid N = broj ispitanika

Mean = Aritmetička sredina u inicijalnom i finalnom mjerenju,

Median = Medijana u inicijalnom i finalnom mjerenju,

Minimum = Minimalni rezultat u inicijalnom i finalnom mjerenju,

Maximum = Maksimalni rezultat u inicijalnom i finalnom mjerenju,

Range = raspon rezultata inicijalnog i finalnog mjerenja,

Variance = Koeficijent varijacije u inicijalnom i finalnom mjerenju,

Std. Dev. = Standardna devijacija u inicijalnom i finalnom mjerenju,

Standard Error = Standardna greška u inicijalnom i finalnom mjerenju,

Skewness = Koeficijent zakrivljenosti u inicijalnom i finalnom mjerenju,

Kurtosis = Koeficijent izduženosti u inicijalnom mjerenju.

(KOS 2) Testovi su standardizovani i objavljeni u publikacijama¹.

Tabele 1 i 2 predstavljaju skup centralnih i disperzionih parametara 8 varijabli (testovi za procjenu efikasnosti u košarci i nogometu), primijenjenih u istraživanju na inicijalnom i finalnom mjerenju kod djece sa poteškoćama u mentalnom razvoju.

Na osnovu pokazatelja dobijenih u tabelama možemo konstatovati da je broj i izbor testova relativno dobro izbalansiran za populaciju na kojoj je i sprovedeno istraživanje.

Analizirajući tabele centralnih i disperzionih parametara varijabli, inicijalnog i finalnog mjerenja, uočili smo da su vrijednosti aritmetičkih sredina, medijana, minimalnog rezultata, maksimalnog rezultata, varijacije, standardne devijacije, koeficijenta zakrivljenosti i koeficijenta izduženosti u velikom broju varijabli, rezultati u finalnom mjerenju bolji od istih u inicijalnom.

Najveći pojedinačni pomaci nakon realizacije programa košarke i nogometa i finalnog mjerenja zabilježen je kod varijabli: KPS 2 (kretanje sa promjenom smjera licem prema košu za 24 sek.); Š5SP50 (šut sa pet spoljnih pozicija za 50 sek.); SBLHOZ (horizontalno odbijanje lopte o zid za 20 sek.).

Centralni i disperzioni parametri anketa za ispitivanje socijalnog statusa pod uticajem košarke i nogometa u inicijalnom i finalnom stanju

Tabela 3: Centralni i disperzioni parametri za procjenu efikasnosti u inicijalnom stanju

	Valid N	Mean	Median	Minimum	Maximum	Range	Variance	Std.Dev.	Standard Error	Skewness	Kurtosis
SIU	74	4,486	5	2	5	3	,691	,831	,096	-1,277	,160
TRTN	74	4,229	5	2	5	3	,973	,986	,114	-1,009	-,185
TKTG	74	4,283	5	2	5	3	,973	,986	,114	-1,131	,041
KVNZ	74	4,418	5	2	5	3	,602	,776	,090	-1,075	,157
UPOR	74	4,472	5	2	5	3	,636	,797	,092	-1,407	1,168
KVTRE	74	4,378	5	2	5	3	,567	,753	,087	-,956	,146
SIGS	74	4,540	5	2	5	3	,525	,725	,084	-1,474	1,431
UTIP	74	4,648	5	2	5	3	,422	,650	,075	-1,959	3,714
STPDRK	74	4,662	5	2	5	3	,391	,625	,072	-2,026	4,348

¹ Karalejić, M. i Jakovljević, S. (1998). *Testiranje i merenje u košarci*. Beograd: KSS

ZDRT	74	4,621	5	2	5	3	,457	,676	,078	-1,822	2,919
RPUDGR	74	4,621	5	2	5	3	,457	,676	,078	-1,822	2,919
SRZPUT	74	4,472	5	2	5	3	,526	,725	,084	-1,229	,885
ROSME	74	4,5	5	2	5	3	,527	,726	,084	-1,323	1,076
RINPNM	74	4,459	5	2	5	3	,553	,743	,086	-1,192	,643
VDIVBRT	74	4,310	4	2	5	3	,628	,792	,092	-,960	,339
SRSPISV	74	4,324	5	2	5	3	,715	,845	,098	-,961	-,108

Tabela 4: Centralni i disperzioni parametri za anketu za ispitivanje socijalnog statusa pod uticajem košarke i nogometa u finalnom stanju

	Valid N	Mean	Median	Minimum	Maximum	Range	Variance	Std.Dev.	Standard Error	Skewness	Kurtosis
SIU	74	4,567	5	3	5	2	,440	,663	,077	-1,265	0,385
TRTN	74	4,689	5	3	5	2	,354	,595	,069	-1,782	2,110
TKTG	74	4,729	5	3	5	2	,336	,580	,067	-2,058	3,149
KVNZ	74	4,756	5	1	5	4	,460	,678	,078	-3,711	15,776
UPOR	74	4,851	5	4	5	1	,128	,358	,041	-2,016	2,122
KVTRE	74	4,756	5	1	5	4	,378	,615	,071	-3,797	18,983
SIGS	74	4,743	5	3	5	2	,248	,498	,057	-1,797	2,494
UTIP	74	4,743	5	1	5	4	,440	,663	,077	-3,424	14,312
STPDRK	74	4,608	5	1	5	4	,762	,872	,101	-3,071	10,148
ZDRT	74	4,662	5	1	5	4	,582	,763	,088	-3,322	13,109
RPUDGR	74	4,770	5	3	5	2	,234	,483	,056	-2,027	3,485
SRZPUT	74	4,824	5	4	5	1	,146	,383	,044	-1,74	1,055
ROSME	74	4,810	5	4	5	1	,155	,394	,045	-1,620	,641
RINPNM	74	4,743	5	3	5	2	,275	,525	,061	-1,969	3,121
VDIVBRT	74	4,770	5	3	5	2	,206	,454	,052	-1,751	2,181
SRSPISV	74	4,797	5	3	5	2	,191	,437	,050	-2,002	3,294

Analizirajući tabelu centralnih i disperzionih parametara socijalnog statusa inicijalnog i finalnog mjerenja uočeno je da su vrijednosti kod testova u finalnom mjerenju bolje od istih u inicijalnom mjerenju i to posebno u sljedećim varijablama:

- VDIVBRT (volio bih da imam veći broj treninga i takmičenja),
- ROSME (radujem se zbog osvojenih medalja). Rezultat inicijalnog mjerenja je 4,5 a finalnog 4.810, što pokazuje ogroman napredak poslije sprovedenog programa,
- SRSPISV (sretan sam što mi sport ispunjava slobodno vrijeme),
- TKTG (takmičenja su u toku godine zastupljena),
- SIU (košarku i nogomet upražnjavam),
- TRTN (treninzi su u toku nedjelje zastupljeni),
- SIGS (sa suigračima se slažem),
- RINPNM (roditelji i nastavnici iz škole ponosni su na mene zbog mojih sportskih uspjeha),
- VDIVBRT (volio bih imati veći broj treninga i takmičenja).

Faktorska analiza varijabli efikasnosti u košarci i nogometu u inicijalnom stanju**Tabela 5:** Izolovane komponente efikasnosti u košarci i nogometu u inicijalnom stanju

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total
1	3,101	38,767	38,767	3,101	38,767	38,767	2,697
2	1,424	17,805	56,571	1,424	17,805	56,571	1,698
3	1,176	14,702	71,274	1,176	14,702	71,274	1,797
4	,823	10,283	81,557				
5	,670	8,381	89,938				
6	,445	5,562	95,499				
7	,310	3,880	99,379				
8	,050	,621	100,000				

Initial Eigenvalues = Inicijalne svojstvene vrijednosti

Extraction Sums of Squared Loadings = Izolovani rezultati kvadratnih opterećenja

Rotation Sums of Squared Loadings = Rotacija rezultata kvadratnih opterećenja

Component = Komponenta

Cumulative = Cjelokupan

Tabela 6: Matrica komponenti

	Component		
	1	2	3
KOS2	,888	,119	-,264
KPS2	,657	-,037	,378
SDFE	-,387	,470	,291
Š5SP50	,676	-,301	,311
SNPDPD	,920	,129	-,159
SNKSLA	-,553	-,366	-,495
SNBV20	-,230	,760	,308
SBHLOZ	-,261	-,607	,646

Rezultati faktorske analize daju nam osnovu da zaključimo da je došlo do statistički značajnih kvalitativnih promjena i da je dobijena struktura izolovanih faktora bolja i kompaktnija, što možemo uočiti i posmatrajući matrice strukture inicijalnog i finalnog mjerenja na osnovu kojeg se može reći da je došlo do promjena u transformacijama efikasnosti u košarci i nogometu, kao i do kvalitativnih promjena u socijalnom statusu djece ometene u intelektualnom razvoju pod uticajem šestomjesečnog programa košarke i nogometa.

ZAKLJUČAK

„Specijalna olimpijada“ u BiH i „Unified sport“ su organizacije koje uključuju osobe sa intelektualnim nedostacima u trenažni proces i sportska takmičenja. Ove organizacije imaju osnovni cilj socijaliziranja ove populacije pomoću sportskih aktivnosti. Zahvaljujući ovim organizacijama, svaka ustanova u BiH koja se bavi djecom sa mentalnom deficijencijom (zavodi za zbrinjavanje osoba ometenih u mentalnom razvoju, osnovne i srednje specijalne škole, udruženja roditelja djece ometene u razvoju i druga udruženja koja pomažu osobama sa umanjenim sposobnostima) ima sportsku sekciju, koje prerastaju u klubove specijalnih sportova. Ovaj je rad pokazao da programi sportskih aktivnosti koji se sprovode u BiH nailaze na veliko interesovanje svojih sportista, koji su naročito oduševljeni i najčešće se uključuju u košarku i nogomet. Takođe, primjerena sportska djelatnost pozitivno utječe na resocijalizaciju i rehabilitaciju osoba s posebnim potrebama, a sportski dosezi daju tim ljudima potjecaj i vjeru u vlastite sposobnosti, a time i u bogatiji i potpuniji život. Sport je jedan od načina na koji se osobe s posebnim potrebama mogu aktivirati i potencirati svoje talente i mogućnosti te se na taj način što uspješnije uključiti u svakodnevni život.

Uz uticaj na poboljšanje opšteg tjelesnog razvoja i ponovno usvajanje duševno-tjelesnih sposobnosti, sport razvija zabavu, zajedništvo, sport hrabri, oduševljava, pomaže u sticanju samouvjerenosti u vlastite sposobnosti. Svaka osoba s poteškoćama u razvoju želi postići potpunu socijalizaciju u društvo, izjednačiti se sa ostalima, pa i preteći ih u raznim vještinama.

Sistematskim vježbanjem, kroz realizaciju programa „Specijalne olimpijade“ i „Unified sporta“ u BiH, doprinosi se procesu biološkog rasta i razvoja, procesu formiranja odgojene i obrazovane ličnosti, razvoju i očuvanju fizičkog i mentalnog zdravlja, humanizaciji savremenog načina života i rada, stvaranju navika za organiziranje i korisno korištenje slobodnog vremena.

LITERATURA

- Bajgorić, B. (2006). *Efekte programiranog rada na transformaciji morfoloških obilježja, bazičnih motoričkih sposobnosti i situaciono-motoričkih sposobnosti kod polaznica košarkaške škole*. Neobjavljeni magistarski rad. Sarajevo: Fakultet sporta i tjelesnog odgoja.
- Bilić, Ž. (2002). *Nivo transformacijskih procesa i stupanj strukturalnih promjena motoričkih sposobnosti i morfoloških karakteristika pod utjecajem trenažnih operatera*. Neobjavljena disertacija. Sarajevo: Fakultet za sporta i tjelesnog odgoja.
- Galešev, V., Igrić, Lj. i Nikolić, B. (1992). Metrijske karakteristike Evidencijskog lista za otkrivanje i praćenje djece s teškoćama u razvoju (Opći dio) nakon taksonomske korekcije skaliranja pojedinih čestica. *Defektologija*, br.28, 46-51.
- Karalejić, M. i Jakovljević, S. (1998). *Testiranje i merenje u košarci*. Beograd: KSS
- Kennedy Shriver, E. (2002). *Special Olympics. Children's Press*.
- Malacko, J. i Rađo, I. (2005). *Tehnologija sporta i sportskog treninga*. Sarajevo: Fakultet za sporta i tjelesnog odgoja.
- Mikić, B. (2000). *Psihomotorika*. Tuzla: Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli.

Izjava autora

Autori pridonijeli jednako.

Authorship statement

The authors have contributed equally.

Konflikt interesa

Mi izjavljujemo da nemamo konflikt interesa.

Financial disclosure

We declare that we have no conflicts of interest.

IMPACT OF TRAINING ON IMPROVING EFFICIENCY IN SPORT GAMES AND SOCIAL STATUS OF PERSONS IN SPECIAL INSTITUTIONS IN BIH

KADA DELIC-SELIMOVIC, PANE MANDIC, NERMINA MUJIC

Faculty of Sports Science, Banja Luka, Pan-European University, Bosnia and Herzegovina

Abstract: “Special Olympics” in BiH was established in 1998. in Tuzla, and has since successfully exist. Besides the” Special Olympics” in BiH was established in another organization “Unified Sports“, which also organizes sports events for children with and without mental deficiency in BiH. These organizations have the primary objective of this population socializing with sporting activities. Thanks to these organizations, each institution in BiH dealing with children with mental deficiency (Institutions for persons with mental disability, primary and secondary special schools, associations of parents of children with developmental disabilities and other organizations that assist people with disabilities) has a sports section, which give rise to special sports clubs. Competitions are not only a goal but a means by which the interests of children for physical activity. Tests were conducted in Zenica, Tuzla and Banja Luka, a total of 74 patients, easy and moderate mental deficiency, aged 14-22 years.

Related research is not done in BiH and the region.

The main task was to determine the effects of basketball and football to improve efficiency in basketball and football and sociological status of persons in special institutions of BiH.

Keywords: intellectual disabilities, basketball, football, efficiency, social status